

US 132/09 Anskaffelsesstrategi, handlingsplan for etisk handel og etiske retningslinjer for innkjøp

(ePhortesak 2009/4148)

Hva saken gjelder

Universitetet i Stavanger(UiS) la i sak 122/07 fram strategi og mål for innkjøpsvirksomheten fram til 1.1.2010. Denne strategiperioden utløper snart, og universitetsdirektøren legger nå fram forslag til revidert anskaffelsesstrategi, handlingsplan for etisk handel og etiske retningslinjer for innkjøp. UiS driftsinnkjøp i 2008 var ca. kr. 190 mill. UiS ble i 2008 med i Initiativ for etisk handel(IEH). IEH er et ressurscenter og en medlemsorganisasjon for bedrifter, organisasjoner og offentlige instanser som arbeider med etisk handel. UiS ønsker gjennom sitt medlemskap å bidra til en rettferdig global utvikling og derigjennom ikke å anskaffe varer som er produsert på en ulovlig og uetisk måte.

Universitetsdirektøren vil foreslå følgende innkjøpsstrategi fram til 1. januar 2013:

Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet

Strategien er både enkel og utfordrende. UiS skal ta aktivt samfunnsansvar gjennom å stille krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø i utvalgte anskaffelser. Utvelgelsen av hvilke anskaffelser som skal underlegges krav til etikk og miljø skal skje i henhold til en Handlingsplan for etisk handel og det handlingsrommet som Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser til enhver tid tillater. Strategien skal videre legge grunnlaget for at UiS gjennom å følge regelverk for offentlige anskaffelser og ta i bruk tilgjengelige verktøy og hjelpemidler, anses som en profesjonell aktør som sikrer en effektiv ressursutnyttelse av tildelte midler på dette området.

Det må videre være knyttet en del konkrete mål og planer til selve strategien, og universitetsdirektøren vil vektlegge seks konkrete områder i dette arbeidet:

1. UiS skal iverksette en handlingsplan for etisk handel og i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser.
2. UiS skal implementere etiske retningslinjer for alle som behandler innkjøp og anskaffelser
3. UiS skal kontrollere reskontroen to ganger hvert år for å sikre at UiS følger regelverk for anskaffelser
4. UiS skal videreføre bruken av konkurransegjennomføringsverktøy(KGV) til alle konkurranser over nasjonal terskelverdi.
5. UiS skal benytte UH-sektoren prosessstøtteverktøy(maler) for sine anskaffelser
6. UiS skal gjøre bestillingssystemet(e-handel) aktivt for alle utvalgte områder og legge til rette for at flere avtaleområder implementeres, samtidig som nødvendige organisasjonsmessige tilpasninger foretas.

Forslag til vedtak:

1. Styret ved UiS slutter seg til strategien for innkjøpsområdet: Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet
2. Styret slutter seg til de oppsatte mål og planer slik de framkommer i saksframlegget.
3. Styret godkjenner Handlingsplan for etisk handel
4. Styret godkjenner Etiske retningslinjer for innkjøp

Stavanger, 17. november 2009

Per Ramvi
universitetsdirektør

Vedlegg:
Handlingsplan for etisk handel
Etiske retningslinjer for innkjøp

US 132/09 Anskaffelsesstrategi, handlingsplan for etisk handel og etiske retningslinjer for innkjøp

Bakgrunn

Universitetet i Stavanger (UiS) la i sak 122/07 fram strategi og mål for innkjøpsvirksomheten fram til 1.1.2010. Denne strategiperioden utløper snart, og universitetsdirektøren legger nå fram forslag til revidert anskaffelsesstrategi, handlingsplan for etisk handel og etiske retningslinjer for innkjøp. UiS driftsinnkjøp i 2008 var ca. kr. 190 mill. UiS ble i 2008 med i Initiativ for etisk handel (IEH). IEH er et ressurscenter og en medlemsorganisasjon for bedrifter, organisasjoner og offentlige instanser som arbeider med etisk handel. UiS ønsker gjennom sitt medlemskap å bidra til en rettferdig global utvikling og derigjennom ikke å anskaffe varer som er produsert på en ulovlig og uetisk måte.

Vektlegging av etikk og miljø

UiS er ved sitt medlemskap i IEH, forpliktet til å arbeide aktivt for realisere IEHs formål som er samarbeid for handel som sikrer menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø. Dette skal skje innenfor det handlingsrommet som loven til enhver tid tillater. Blant annet skal UiS bruke sin innflytelse til å styrke oppslutningen om og forståelsen for etisk handel. Det skal årlig rapporteres til IEH om aktiviteter og resultater i forhold til medlemsforpliktelsene. UiS skal årlig betale medlemskontingenten til IEH (i 2009 kr. 20 000,-).

Det foreligger føringer fra både Storting og Regjering om at offentlige virksomheter bør stille etiske krav. Det henvises til Regjeringens Handlingsplan for miljø og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser 2007– 2010, Stortingsmelding nr. 10 om Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi og Lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

UiS kan begrunne sitt samfunnsansvar med tillit: Det er viktig at ansatte, studenter, samarbeidspartnere, leverandører og andre skal ha tillit til Universitetet i Stavanger. UiS ønsker ikke å bruke fellesskapets ressurser på en måte som ødelegger andre medmenneskers liv, helse og muligheter for utdanning. Å stille etiske krav vil bidra til en rettferdig og ikke-diskriminerende konkurranse. Ved ikke å stille krav er det en viss risiko for at useriøse aktører, som bryter nasjonale og internasjonale lover og regler, tildeles kontrakter fordi de er lavest på pris. Lav pris kan i tilfeller reflektere grov utnyttning av arbeidere og ødeleggelse av miljøet. Dersom useriøse aktører tildeles kontrakter vil det være diskriminerende overfor de seriøse som følger lover og regler, og følgelig også et brudd på regelverket om offentlige anskaffelser.

Det er etablert en arbeidsgruppe for etisk handel ved UiS. Dette for å forankre arbeidet med etisk handel i institusjonen. I gruppen er det representanter fra teknisk- naturvitenskapelig fakultet, felles ressurscenter, personalavdelingen og strategi- og kommunikasjonsavdelingen samt sentralt innkjøpskontor. En representant fra Statsbygg vil også bli invitert til å være med i gruppen. Leder for den enkelte enhet skal sørge for at det alltid er en representant for den aktuelle enheten i gruppen.

Det ideelle målet er at det stilles krav om anstendige arbeidsforhold i alle innkjøp. En slik målsetting vil vanskelig la seg gjennomføre umiddelbart. Å stille etiske krav er svært krevende, spesielt når det gjelder å følge opp at kravene overholdes. Det er ellers ikke i alle konkurranser, på grunnlag av en risikovurdering, like relevant å stille etiske krav. Utvelgelsen av hvilke innkjøp som skal underlegges etiske krav bør være ambisiøs, men også realistisk. Etter hvert som man gjør seg erfaringer kan ambisjonsnivået heves, slik at det stilles krav i stadig flere anskaffelser.

Det er utarbeidet en handlingsplan for arbeidet med etisk handel. Utvelgelsen av hvilke anskaffelser som skal underlegges krav til etikk og miljø skal skje i henhold til denne, samt det handlingsrommet som Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser til enhver tid tillater. Videre er det viktig at UiS har interne retningslinjer for etiske spørsmål i forbindelse med anskaffelser og innkjøp. Det er derfor utarbeidet etiske retningslinjer for alle som behandler innkjøp og anskaffelser. Retningslinjene har som formål at UiS ansatte skal være seg det etiske aspektet bevisst og opptre på en måte som ivaretar UiS omdømme og tillit.

Handlingsplanen gir informasjon om

- 1) Hvorfor det er viktig å stille etiske krav,
- 2) I hvilke anskaffelser det skal stilles etiske krav,
- 3) Hvilke krav som skal stilles og oppfølging av kravene, samt konsekvenser i tilfelle brudd, og
- 4) Behov for kompetanse og ressurser.

Denne handlingsplanen skal gjelde som en del av anskaffelsesstrategien til UiS.

UiS skal følge regelverk og retningslinjer for innkjøp

Det største virkemidlet UiS har for å sikre direkte besparelser gjennom innkjøpsvirksomheten er å følge regelverket for offentlige anskaffelser. I henhold til regelverket skal UiS tildele kontrakter gjennom konkurranse. UiS skal benytte de muligheter som ligger i bruk av konkurranse i markedet.

Innkjøpspolitikken ved UiS har som mål å tildele kontrakter til leverandører som er kvalifisert på grunnlag av forhåndsbestemte kvalifikasjonskrav og som har levert det økonomisk mest fordelaktige tilbud på grunnlag av en totalvurdering av forhåndsbestemte tildelingskriterier. Kriteriene må vurderes fra anskaffelse til anskaffelse. Kvalifikasjonskravene skal sikre at leverandører er egnet til å oppfylle kontrakter tilfredsstillende for UiS. Vektingen av priskriterier mot kvalitetskriterier skal søke å oppnå konkurransedyktige priser som ikke går på bekostning av kvalitet, slik at brukerens behov blir dekket og de får riktig vare eller tjeneste. Man skal tilstrebe høy grad av involvering fra brukerenhetene før gjennomføring av konkurranser og ved evaluering av tilbud. Dette er viktig for å sikre høy grad av avtalelojalitet.

Rutiner og retningslinjer for innkjøp skal sikre at UiS gjennomfører sine innkjøp på en måte som inngir tillit og reduserer risikoen for misligheter. UiS har utarbeidet retningslinjer for innkjøp som skal sikre at Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser etterleves. I tillegg har retningslinjene til hensikt å sikre en systematisk, korrekt og ensartet behandling av forespørsel og tilbud, samt en felles opptreden overfor universitetets leverandører.

UiS skal gjennomgå reskontroene to ganger hvert år for kontroll av om UiS følger regelverk og retningslinjer for innkjøp. Kontrollen avdekker lojalitet i forhold til etablerte rammeavtaler, etterlevelse av krav om konkurranseutsetting og behov for nye anbudsprosesser. Det skal legges vekt på tiltak for å sikre god etterlevelse av regelverk og retningslinjer. Hvis det avdekkes områder som ikke har sikret god etterlevelse av regelverket, skal den budsjetttdisponerende enhet i samarbeid med innkjøpskontoret finne frem til tiltak som sikrer slik etterlevelse. Dette gjelder også områder, som fordelt på flere budsjettenheter, overskrider terskelverdiene. Det er den budsjetttdisponerende enhet som har ansvaret for å iverksette tiltakene.

Enklere og bedre anskaffelsesprosesser – verktøy og hjelpemidler

Innkjøpsvirksomheten er utrustet med verktøy og hjelpemidler som bidrar til effektive og ressursbesparende anskaffelsesprosesser. For kommende periode vil universitetsdirektøren arbeide for utvidet bruk av de tilgjengelige verktøy og bruk av disse til etiske- og miljømessige bærekraftige anskaffelser

Konkurransегjennomføringsverktøy(KGV)

Kunnskapsdepartementet har bedt om at institusjonene innfører elektronisk konkurransegjennomføringsverktøy. I 2008 har UiS tatt i bruk et slikt elektronisk anskaffessystem. Til nå er det gjennomført syv anbudskonkurranser i systemet. Fire nye konkurranser er utlyst og arbeidet med disse pågår. Selv om bruken av systemet har medført noen problemer som har måttet overstiges, så er erfaringen med bruk av systemet gode. Systemet er til hjelp med å følge regelverket for offentlige anskaffelser, og gir en mer enhetlig gjennomføring av anskaffelsesprosessene. At tilbud og forespørsler nå leveres elektronisk, samt at all korrespondanse loses via systemet, gir økt sporbarhet og kontroll over prosessene. Saksbehandlerstøtten gir muligheter for økt gjenbruk og erfaringsutveksling.

UiS vil utvide bruken av systemet til å gjelde alle konkurranser over den nasjonale terskelverdien (NOK 500 000 eks. mva.) Hvis det viser seg formålstjenlig, vil det bli vurdert å benytte systemet også under denne grensen.

Prosesstøtteverktøy

I februar 2009 fikk UiS tilgang til et prosessstøtteverktøy for offentlige anskaffelser. Verktøyet inneholder maler for ulike konkurransedokumenter, samt veiledning i anskaffelsesprosessen. Hele prosessen er dekket, fra behov oppstår til kontrakt er inngått. Dette verktøyet utgjør et supplement til KGV, som ikke inneholder slike maler. Verktøyet er tilgjengeliggjort for hele UH-sektoren og således sektorens felles system for alle typer anskaffelser. Verktøyet gir hjelp til å følge regelverket for offentlige anskaffelser, og gir en mer enhetlig gjennomføring av anskaffelsesprosessene, uten at dette avhenger så mye av person eller organisasjon.

E-handel

Både Fornyings og administrasjonsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har oppfordret statlige institusjoner til å prioritere arbeidet med elektroniske innkjøp høyt. Det er store gevinster å hente ved å benytte elektroniske hjelpemidler (e-verktøy). En analyse fra Senter for statlig økonomistyring (SSØ 2006) viser at offentlig virksomheter kan spare inn det tredobbelte av investeringene de gjør i forbedrede innkjøp. I tillegg får virksomhetene bedre kontroll og styring med sine innkjøp.

I februar 2009 ble bestillingssystemet for e-handel med leverandører etablert for utvalgte områder på UiS. I dag er det 5 rammeavtaler i systemet. Det er 3 nye rammeavtaler som det arbeides med å legge inn i systemet.

Systemet utvides etter hvert som det inngås nye avtaler innenfor aktuelle områder. Bestillingssystemet er fortsatt ikke aktivt brukt innenfor alle de aktuelle avtalene. Det skal arbeides mot målet om at alle bestillinger innenfor tilgjengeliggjorte avtaler skal gå via systemet. Dette er en gradvis prosess og ambisjonene må økes etter hvert som vi får mer erfaring med å bruke systemet.

Systemet gir den fordel at man nå får en bestilling godkjent eller avvist før den sendes til leverandøren. Systemet bidrar derfor på en god måte til at økonomireglementet følges. Bestillingen skal attesteres av bestiller og godkjennes(anvises) av en med budsjett disponeringsmyndighet, før den går til leverandøren. Det vurderes formålstjenlig at det etableres bestillere som har bestilling som en del av sine daglige arbeidsoppgaver. Universitetsdirektøren vil legge til rette for at nødvendige organisasjonsmessige tilpasninger blir gjort for at bestillingssystemet skal fungere tilfredsstillende.

Forslag til ny strategi for innkjøpsområdet

Universitetsdirektøren vil foreslå følgende innkjøpsstrategi fram til 1. januar 2013:

Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet

Strategien er både enkel og utfordrende. UiS skal ta aktivt samfunnsansvar gjennom å stille krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø i utvalgte anskaffelser. Utvelgelsen av hvilke anskaffelser som skal underlegges krav til etikk og miljø skal skje i henhold til en Handlingsplan for etisk handel og det handlingsrommet som Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser til enhver tid tillater. Strategien skal videre legge grunnlaget for at UiS gjennom å følge regelverk for offentlige anskaffelser og ta i bruk tilgjengelige verktøy og hjelpemidler, anses som en profesjonell aktør som sikrer en effektiv ressursutnyttelse av tildelte midler på dette området.

Det må videre være knyttet en del konkrete mål og planer til selve strategien, og universitetsdirektøren vil vektlegge seks konkrete områder i dette arbeidet:

1. UiS skal iverksette en handlingsplan for etisk handel og i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser.
2. UiS skal implementere etiske retningslinjer for alle som behandler innkjøp og anskaffelser
3. UiS skal kontrollere reskontroen to ganger hvert år for å sikre at UiS følger regelverk for anskaffelser
4. UiS skal videreføre bruken av konkurransegjennomføringsverktøy(KGV) til alle konkurranser over nasjonal terskelverdi.
5. UiS skal benytte UH-sektoren prosesstøtteverktøy(maler) for sine anskaffelser
6. UiS skal gjøre bestillingssystemet(e-handel) aktivt for alle utvalgte områder og legge til rette for at flere avtaleområder implementeres, samtidig som nødvendige organisasjonsmessige tilpasninger foretas.

Forslag til vedtak:

1. Styret ved UiS slutter seg til strategien for innkjøpsområdet: Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet
2. Styret slutter seg til de oppsatte mål og planer slik de framkommer i saksframlegget.
3. Styret godkjenner Handlingsplan for etisk handel
4. Styret godkjenner Etske retningslinjer for innkjøp

Stavanger, 17. november 2009

Per Ramvi
universitetsdirektør

Eli L. Kolstø
økonomi- og virksomhetsdirektør

Saksbehandler: Innkjøpssjef Espen Haavardsholm

Vedlegg:

Handlingsplan for etisk handel
Etske retningslinjer for innkjøp